

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

สำหรับการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มประชากรที่จะศึกษา เป็นกลุ่มศิลปินศิลปะสื่อการแสดงสดในประเทศไทย นับตั้งแต่เริ่มมีการนำเข้า สร้างสรรค์และนำเสนอศิลปะดังกล่าวขึ้น จนถึงปัจจุบัน โดยมีการคัดเลือกคัดเลือกกลุ่มประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะเป็นกลุ่มบุคลากรสำคัญที่ดำเนินกิจกรรมด้านศิลปะสื่อการแสดงสดอย่างต่อเนื่อง จนได้กลุ่มประชากรดังนี้

1. จุมพล อภิสุข
2. วสันต์ สิทธิเขตต์
3. ไพศาล เปลี่ยนบางช้าง
4. จิตติมา ผลเสวก
5. อุทิศ อติมานะ
6. สุนทร มีศรี

กลุ่มประชากรดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกลุ่มศิลปินที่มีแนวความคิด และผลงาน ที่ชัดเจนในการเป็นตัวแทน เพื่อที่จะทำให้เห็นภาพรวมของศิลปินสื่อการแสดงสดในไทย จุมพล เป็นหนึ่งในศิลปินคนแรกๆ ที่นำเสนอและทำกิจกรรมศิลปะสื่อการแสดงสดในไทย และปัจจุบันก็ยังคงทำอยู่อย่างต่อเนื่อง วสันต์ และไพศาล เป็นศิลปินที่จะให้ภาพของศิลปินที่ทำกิจกรรมการเคลื่อนไหวในเชิงสังคม ส่วนจิตติมาจะให้ความชัดเจนของการที่ศิลปินได้ลงพื้นที่นำศิลปะไปสู่ชุมชน ในขณะที่อุทิศก็เป็นศิลปินอีกผู้หนึ่งที่เสนอผลงานศิลปะสื่อการแสดงสดจากกระบวนการคิด ส่วนสุนทร นั้นจะทำให้เราเห็นศิลปินสื่อการแสดงสดที่พัฒนามาจากศิลปะการละคร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามและจากเอกสารต่างๆ และสื่อบันทึกต่างๆ โดยดำเนินการดังนี้

1. การสังเกต (Observation) เป็นการเฝ้าดูพฤติกรรมต่าง ๆ ของการแสดงและการจัดการแสดงเทศกาลเอเชียโตเปีย ครั้งที่ 11 ระหว่างวันที่ 13-15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2552 ณ หอศิลป์วัฒนธรรมแห่งกรุงเทพมหานคร และเทศกาลเอเชียโตเปีย ครั้งที่ 12 ในวันที่ 13 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ณ หอศิลป์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยผู้ศึกษาเลือกให้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participation Observation) ในฐานะผู้สังเกตการณ์การจัด

เทศกาล และในฐานะผู้ชม ในอันที่จะศึกษาบรรยากาศ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้แสดง พื้นที่ และผู้ชม รวมไปถึง สื่อ และกระบวนการสื่อความหมายของศิลปิน

2. การสัมภาษณ์ (Interview) เพื่อสอบถามกลุ่มประชากร ทางด้านข้อมูลประวัติ เหตุการณ์ และทัศนคติ ผู้ศึกษาจึงได้เลือกใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Formal Interview) ซึ่งผู้ศึกษาจะกำหนดโครงสร้างคำถามคำตอบที่ต้องการทราบ เกี่ยวกับเนื้อหา ประวัติของศิลปิน สื่อการแสดงสด ประวัติของศิลปิน แนวความคิดและกระบวนการคิด การนำเสนอของศิลปิน การจัดการการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทัศนคติและทัศนวิจารณ์ที่มีต่อศิลปินสื่อการแสดงสดในประเทศไทย รวมถึงผลทางสังคมจากการเคลื่อนไหวของศิลปินแขนงนี้ ทั้งนี้ได้กำหนดใช้รูปแบบคำถามในการสัมภาษณ์ดังนี้

2.1 ยุคสมัยและบริบททางสังคมที่ศิลปินเติบโตและก่อร่างสร้างตัวตน (Formation) ขึ้นมา

2.2 ประวัติส่วนตัวและประวัติการศึกษา

2.3 แนวความคิดและกระบวนการคิดในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.4 การแสดงผลงาน

2.5 ทัศนคติที่มีต่อศิลปินสื่อการแสดงสดในประเทศไทย

2.6 ทัศนวิจารณ์ที่มีต่อศิลปินสื่อการแสดงสดในประเทศไทย

3. การศึกษาเอกสาร (Documentary) เป็นการรวบรวมเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) จาก สูจิบัตร บทความ และข้อเขียน ของศิลปิน และนักวิจารณ์ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) จากเอกสาร หนังสือ นิตยสาร บทความ และสิ่งพิมพ์ต่างๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่าง ๆ ด้วยกัน อันได้แก่การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และจากภาคสนาม (Field Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเครื่องมือต่างๆ ทั้งจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กล้องถ่ายภาพ สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง การสังเกต และการสัมภาษณ์ นำข้อมูลมาจำแนกตามประเด็นที่ศึกษา โดยแบ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องประวัติและพัฒนาการของศิลปินสื่อการแสดงสด ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศที่เป็นต้นกำเนิด และที่มีความสำคัญต่อการเปรียบเทียบกับพัฒนาการในประเทศไทย ข้อมูลที่เป็นประวัติและผลงานของศิลปินในประเทศไทย และของศิลปินต่างประเทศคนสำคัญ ตลอดจนข้อมูลในส่วนที่เป็นผลงานและบทบาทหน้าที่ของศิลปินดังกล่าวที่มีต่อสังคมไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นผู้ศึกษาใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อสามารถตอบจุดประสงค์ของการศึกษาได้ นอกจากนี้จะพิจารณาว่าผลงานของศิลปินเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินเองหรือได้รับอิทธิพลจากใคร แนวคิดใด ภายใต้บริบทสังคมแบบใด ผู้ศึกษาจะใช้ทฤษฎีสัญศาสตร์ (Semiology) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ความสอดคล้องของแนวคิด กระบวนการคิด และการนำเสนอของศิลปิน รวมถึงทัศนคติส่วนลึกและเจตนาของศิลปินในศิลปะประเภทนี้ด้วย เป็นการทำความเข้าใจคุณค่า และบทบาทหน้าที่ของศิลปะสื่อการแสดงสดในสังคมไทย จักได้พิจารณาว่าศิลปะสื่อการแสดงสดสะท้อนสิ่งใดบ้างในสังคมไทย ถูกกำหนดให้ทำสิ่งใด และด้วยความที่เป็นศิลปะซึ่งปฏิเสธสถาบัน และอำนาจที่ถูกสถาปนาขึ้น เน้นการสร้างสรรคที่หลุดจากกรอบเดิม มีลักษณะวิพากษ์ในตัวเอง ศิลปะแขนงนี้จะสามารถเป็นทางเลือกให้กับสังคมไทย ในอันที่จะใช้เป็นสื่อในการสื่อสารสะท้อน สื่อความหมาย สำนวนถึงความจริงทางสังคมได้หรือไม่ พร้อมกันนี้ผู้ศึกษาจะทำการตรวจสอบข้อมูลไปด้วย ตลอดช่วงของการดำเนินการวิจัย และหลังจากเก็บข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม จากการบันทึกข้อมูลการถอดบันทึกสัมภาษณ์ จากการถ่ายภาพบันทึก โดยจะนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมด มาแจกแจงแยกแยะ แล้วนำมาตรวจสอบอีกครั้งว่าข้อมูลมีความสมบูรณ์ครบถ้วนเพียงใด